HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

TRẦN THỊ THANH THỦY

HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC NHẰM TẠO VIỆC LÀM CHO NÔNG DÂN BỊ THU HỒI ĐẤT Ở TỈNH HƯNG YÊN

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ
CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ KINH TẾ

HÀ NỘI – 2017

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

TRẦN THỊ THANH THỦY

HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC NHẰM TẠO VIỆC LÀM CHO NÔNG DÂN BỊ THU HỒI ĐẤT Ở TỈNH HƯNG YÊN

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ
CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ KINH TẾ
MÃ SỐ: 62 34 04 10

Người hướng dẫn khoa học: **1. PGS, TS Nguyễn Quốc Thái**
2. PGS, TS Trịnh Thị Ái Hoa

HÀ NỘI – 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trong luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của luận án chưa từng được công bố trong bất cứ công trình nào.

Tác giả

Trần Thị Thanh Thủy

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

BQL	:	Ban quản lý
CNH		Công nghiệp hóa
DNNVV	:	Doanh nghiệp nhỏ và vừa
GPMB	:	Giải phóng mặt bằng
HĐH	:	Hiện đại hóa
KCHT	:	Kết cấu hạ tầng
KCN	:	Khu công nghiệp
KKT	:	Khu kinh tế
KT – XH	:	Kinh tế - xã hội
NH	:	Ngân hàng
PCI	:	Chỉ số nâng cao năng lực cạnh tranh cấp tỉnh
TCTD	:	Tổ chức tín dụng
TĐC	:	Tái định cư
TW	:	Trung ương
UBND	:	Uỷ ban nhân dân
WB	:	Ngân hàng thế giới
XKLĐ	:	Xuất khẩu lao động
XTĐT	:	Xúc tiến đầu tư

MỤC LỤC

		Trang
Mở đầu		1
Chương 1	**Tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án**	9
1.1	Các công trình nghiên cứu của các tác giả trong nước	9
1.2	Các công trình nghiên cứu của các tác giả ngoài nước	16
1.3	Những vấn đề cần được tiếp tục nghiên cứu trong luận án	23
Chương 2	**Cơ sở lý luận và thực tiễn về hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất**	26
2.1	Khái quát về hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất	26
2.2	Nội dung hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất	39
2.3	Các nhân tố cơ bản ảnh hưởng tới hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất	50
2.4	Kinh nghiệm hỗ trợ của một số địa phương nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất và bài học rút ra cho tỉnh Hưng Yên	56
Chương 3	**Thực trạng hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên**	66
3.1	Khái quát về thu hồi đất và nhu cầu hỗ trợ tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên	66
3.2	Thực trạng hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên giai đoạn 2010 – 2015	75
3.3	Đánh giá chung về hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên	98
Chương 4	**Quan điểm, phương hướng và giải pháp hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên**	122
4.1	Dự báo bối cảnh mới có ảnh hưởng đến hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên	122
4.2	Quan điểm và phương hướng hỗ trợ tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên	125
4.3	Giải pháp hỗ trợ tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên	129
Kết luận và kiến nghị		152
Danh mục các công trình đã công bố của tác giả có liên quan đến đề tài luận án		154
Danh mục tài liệu tham khảo		155
Phụ lục		166

DANH MỤC BẢNG

		Trang
Bảng 3.1.	Cho vay vốn xuất khẩu lao động của Ngân hàng Chính sách xã hội giai đoạn 2011-2015	84
Bảng 3.2.	Cho vay của các tổ chức tín dụng nhà nước đối với phát triển sản xuất trong nông nghiệp, nông thôn ở tỉnh Hưng Yên	88
Bảng 3.3.	Cho vay vốn giải quyết việc làm của Ngân hàng Chính sách xã hội giai đoạn 2011-2015	89
Bảng 3.4.	Hỗ trợ cho các hộ bị thu hồi đất giai đoạn 2010-2015	99
Bảng 3.5.	Các hình thức hỗ trợ nông dân bị thu hồi đất nông nghiệp ở tỉnh Hưng Yên	108
Bảng 3.6.	Bảng giá đất tính bồi thường đất nông nghiệp trên địa bàn Hưng Yên	114
Bảng 4.1.	Tổng diện tích đất đai tự nhiên phân theo mục đích sử dụng	122
Bảng 4.2.	Dự báo dân số và lao động tỉnh đến năm 2020	125
Bảng 4.3.	Khảo sát ý kiến của người dân bị thu hồi đất và cán bộ quản lý nhà nước về nhu cầu hỗ trợ tạo việc làm	127

DANH MỤC HÌNH

Trang

Hình 2.1.	Ảnh hưởng của hỗ trợ bằng tiền đến lợi ích của người nhận hỗ trợ	36
Hình 2.2.	Ảnh hưởng của hỗ trợ bằng hiện vật đến lợi ích của người nhận hỗ trợ	37
Hình 2.3.	Ảnh hưởng của hỗ trợ bằng hiện vật đến lợi ích của người nhận hỗ trợ trong trường hợp người được nhận hỗ trợ ưa thích hiện vật được hỗ trợ	38
Hình 3.1.	Tỷ lệ việc làm trên dân số của dân số từ 15 tuổi trở lên ở nông thôn tỉnh Hưng Yên và các tỉnh đồng bằng sông Hồng (%)	67
Hình 3.2.	Tỷ lệ thiếu việc làm của lao động từ 15 tuổi trở lên ở nông thôn tỉnh Hưng Yên và các tỉnh đồng bằng sông Hồng (%)	68
Hình 3.3.	Tỷ lệ thất nghiệp của lao động từ 15 tuổi trở lên ở nông thôn tỉnh Hưng Yên và các tỉnh đồng bằng sông Hồng (%)	69
Hình 3.4.	Diện tích đất bị thu hồi ở tỉnh Hưng Yên	70
Hình 3.5.	Diện tích đất bị thu hồi theo địa giới hành chính	71
Hình 3.6.	Diện tích đất nông nghiệp bị thu hồi theo địa giới hành chính	71
Hình 3.7.	Tình hình học nghề của lao động bị thu hồi đất ở Hưng Yên giai đoạn 2010 – 2014	81
Hình 3.8.	Tỷ lệ lao động bị thu hồi đất tham gia học nghề	81
Hình 3.9.	Lao động xuất khẩu ở tỉnh Hưng Yên giai đoạn 2011 – 2015	84
Hình 3.10.	Kỳ hạn cho vay của các TCTD Nhà nước đối với nông nghiệp, nông thôn	111
Hình 3.11.	Giá trị của các khoản vay không cần tài sản bảo đảm phân theo quy mô năm 2011 và 2012	112

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Công nghiệp hóa, đô thị hoá là xu thế phát triển tất yếu của mọi quốc gia. Quá trình này thường gắn với việc chuyển đổi mục đích sử dụng đất từ sản xuất nông nghiệp sang sản xuất công nghiệp, dịch vụ và dẫn đến tình trạng người bị thu hồi đất mất việc làm trong nông nghiệp. Số lao động bị mất việc làm này nếu không tìm được việc làm mới để tạo thu nhập, đảm bảo đời sống sẽ dễ phát sinh nhiều nguy cơ mất ổn định xã hội tại địa phương. Chính vì thế, hỗ trợ tạo việc làm cho người nông dân bị thu hồi đất là vô cùng quan trọng, liên quan trực tiếp tới sự ổn định xã hội của khu vực bị thu hồi đất.

Cùng chung xu hướng chuyển đổi mục đích sử dụng đất với các địa phương khác trong cả nước, đất nông nghiệp ở Hưng Yên ngày càng bị thu hẹp dần và sẽ còn bị thu hẹp hơn nữa bởi sự phát triển của các khu công nghiệp (KCN), khu đô thị trong tương lai. Những năm qua, có tới 67% nông dân bị thu hồi đất ở Hưng Yên vẫn giữ nguyên nghề sản xuất nông nghiệp nhưng trên diện tích đất nhỏ hẹp hơn, 13% chuyển sang nghề mới và khoảng 20% không có việc làm hoặc có việc làm nhưng không ổn định. Thu nhập của 37% số hộ nông dân bị thu hồi đất bị sụt giảm so với trước đây, và chỉ có 13% số hộ có thu nhập tăng hơn trước [53]. Nguy cơ thất nghiệp, nghèo đói đe dọa người nông dân bị thu hồi đất sản xuất, đồng thời kéo theo nhiều hệ lụy khác như tệ nạn xã hội, mất ổn định trật tự ở nông thôn.

Quá trình thu hẹp số lượng lớn đất sản xuất nông nghiệp ở Hưng Yên đặt ra thách thức lớn đối với Tỉnh trong việc hỗ trợ, tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất. Tuy vậy, những kết quả đạt được còn khá khiêm tốn. Điều đó thể hiện ở hiệu quả của hoạt động hỗ trợ người nông dân bị thu hồi đất giải quyết việc làm thấp. Chính sách việc làm của Tỉnh chỉ quan tâm hỗ trợ học nghề, chưa chú trọng đến giới thiệu tìm việc làm cho lao động sau học nghề. Hưng Yên thiếu các chính sách hỗ trợ tạo việc làm đặc thù cho đối tượng là nông dân bị thu hồi đất. Các chính sách, các chương trình hỗ trợ tạo việc làm của Hưng Yên chủ yếu dựa vào các chính sách,

chương trình chung của Chính phủ; và triển khai, thực hiện các chương trình đó. Nói cách khác, các ưu đãi của tỉnh trong vấn đề hỗ trợ tạo việc làm chỉ nằm trong khuôn khổ của cả nước. Trong khi đó, với đặc thù là tỉnh có tốc độ công nghiệp hóa (CNH), đô thị hoá nhanh, lượng lao động nông nghiệp bị mất việc làm sau thu hồi đất lớn, do đó, Hưng Yên cần có những chính sách hỗ trợ tạo việc làm riêng cho các đối tượng này, với các biện pháp, giải pháp đặc thù mang tính hiệu quả hơn. Và điều đó đang là một mảng trống lớn trong hoạch định chính sách ở Hưng Yên.

Hỗ trợ nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất trong quá trình CNH, hiện đại hóa (HĐH) sẽ vẫn là vấn đề bức xúc của Hưng Yên trong thời gian tới. Vấn đề này nếu không được giải quyết sẽ tạo ra những hệ lụy tiêu cực cho phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, không chỉ tiềm ẩn nguy cơ mất ổn định xã hội mà còn tạo ra những vấn đề về an sinh xã hội ở nông thôn, tạo ra khoảng cách giàu nghèo, sự bất bình đẳng giữa khu vực phát triển công nghiệp, dịch vụ với khu vực nông thôn nơi có rất nhiều người thiếu hoặc không có việc làm.

Với những lý do trên, tác giả cho rằng vấn đề hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho lao động bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên cần được nghiên cứu một cách có hệ thống. Trên cơ sở đặc điểm phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh, cần nghiên cứu ảnh hưởng của nó đối với người nông dân bị thu hồi đất; hiệu quả các biện pháp hỗ trợ tạo việc làm đối với nông dân sau thu hồi đất hiện tại; quan điểm xây dựng các biện pháp hỗ trợ tạo việc làm để từ đó có thể tìm ra những giải pháp hỗ trợ tạo việc làm thiết thực, hiệu quả hơn nữa. Do đó, đề tài ***"Hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên"*** được tác giả chọn làm chủ đề nghiên cứu cho Luận án tiến sĩ kinh tế, chuyên ngành Quản lý kinh tế.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

Mục đích nghiên cứu: Trên cơ sở làm rõ một số vấn đề lí luận và thực tiễn về hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất trong giai đoạn hiện nay, luận án đề xuất các giải pháp hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên giai đoạn 2016 - 2020.

Nhiệm vụ nghiên cứu: Để thực hiện mục đích nghiên cứu nói trên, đề tài tập trung giải quyết những nhiệm vụ chủ yếu sau:

+ Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài.

+ Làm rõ những vấn đề lí luận về hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở địa bàn cấp tỉnh trong giai đoạn hiện nay.

+ Nghiên cứu kinh nghiệm hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở một số địa phương trong nước, từ đó rút ra những bài học kinh nghiệm cho tỉnh Hưng Yên.

+ Phân tích, đánh giá thực trạng hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên giai đoạn 2010 - 2015.

+ Đề xuất quan điểm, phương hướng và các giải pháp hỗ trợ của Nhà nước nhằm tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất ở tỉnh Hưng Yên giai đoạn 2016 - 2020.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- *Đối tượng nghiên cứu:* Đối tượng nghiên cứu của đề tài là hỗ trợ tạo việc làm cho nông dân bị thu hồi đất nông nghiệp ở tỉnh Hưng Yên từ phía chính quyền địa phương cấp tỉnh trong khuôn khổ cơ chế, chính sách chung của Nhà nước.

- *Phạm vi nghiên cứu:*

+ Địa bàn khảo sát được giới hạn ở tỉnh Hưng Yên.

+ Về thời gian: Nghiên cứu thực trạng được thực hiện cho giai đoạn 2010 - 2015. Các giải pháp được đề xuất cho giai đoạn 2016 - 2020.

Đối tượng hỗ trợ là người nông dân với nghề nghiệp chính là sản xuất nông nghiệp. Loại đất bị thu hồi là đất nông nghiệp, thu hồi phục vụ mục đích phát triển sản xuất, kinh doanh và mục đích công ích.

4. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu

Cách tiếp cận nghiên cứu:

Hỗ trợ của Nhà nước nhằm giải quyết việc làm cho nông dân bị thu hồi đất là một biện pháp bổ trợ cho quá trình thu hồi đất nông nghiệp phục vụ cho các mục đích phát triển kinh tế, xã hội khác. Do đó, hỗ trợ của Nhà nước có mối quan hệ nhất định tới vấn đề giải phóng mặt bằng (GPMB), bồi thường, đền bù. Những vấn đề này cũng